

En faderskabssag fra Skonager i 1857

Hvem var faderen ?

Af Aage Tirsgaard

I Skads Herreds Politiret på Varde Rådhus faldt der den 22. september 1857 kl. 11.45 dom i en paternitetssag, faderskabssag. Sagens parter var Ane Kirstine Sørensen af Skonager kontra ungarl Peder Christensen af Skonager. Hverken Ane Kirstine Sørensen eller Peder Christensen var mødt frem i retten denne dag.

Sagen var 8. september blevet fremlagt for politiretten. Denne dag var såvel Ane Kirstine som Peder mødt frem i retten, hvor begge blev afhørt. Sagen var startet i Ribe Stiftamt den 29. august. Stiftamtet bad politiretten i Varde finde ud af, om Peder Christensen ville vedgå paterniteten til det drengbarn, som Ane Kirstine Sørensen, uden for ægteskab, havde født. Hvis Peder Christensen vedgik paterniteten, ja, så skulle stiftamtet blot have Peders skriftlige erklæring herom og papirerne sendt tilbage til stiftamtet. Hvis Peder derimod frasagde sig paterniteten, ja, så skulle retten behandle og pådømme sagen. Hvis Peder blev tillagt faderskabet, så ville stiftamtet gerne have et forslag til bidragets størrelse. Men Peder Christensen ønskede ikke at vedkende sig paterniteten, faderskabet til den dreng, som Ane Kirstine Sørensen havde født.

Det var Ane Kirstine Sørensens bror John Sørensen, gårdmand i Skonager, Næsbjerg

sgn, der havde indbragt sagen for Ribe Stiftamt. John Sørensen mente, at Peder Christensen ikke talte sandt, når han ikke ville vedgå paterniteten til barnet. Johns søster havde født en dreng den 23. juni og udlagt Peder Christensen som faderen, hvorfor Peder, efter Johns opfattelse, burde betale et årligt bidrag til barnets underhold.

I retten blev der fremlagt erklæring fra sognepræsten i Øse-Næsbjerg. Pastor B. Haase kunne meddele, at pigen, Ane Kirstine Sørensen i Skonager, havde anmeldt en fødsel den 25. juni af et levende drengbarn og udlagt som barnets fader, ungarl snedkersvend Peder Christensen i Skonager.

I retten blev der ligeledes fremlagt en politirets-stævning af 31. august. Stævningen gjaldt ungarl Peder Christensen, som blev pålagt at møde frem i politiretten på Varde Rådhus tirsdag den 8. september. Han skulle i retten se dokumenter, afgive forklaring, påhøre samt modtage dom i anledning af, at fruentimmeret Ane Kirstine Sørensen havde udlagt ham som fader til hendes fødte drengbarn.

Denne politirets-stævning, der var gennemført af to af retten udsendte vidner, var blevet forkyndt Peder Christensen i hans hus og eget påhør den 5. september. Peder Christensen havde hermed ingen undskyld-

*I forgrunden Varde
Rådhus 1857.
Foto fra Varde Miniby.*

ning for ikke at møde i retten på Varde Rådhus den 8. september kl. 11.

I retten fremlagde Ane Kirstine Sørensen dåbsattesten for sin dreng, der var født 25. juni og havde fået navnet Christian Sørensen. Dåbsattesten, der var skrevet af sognepræst B. Haase, kunne supplerende fortælle, at det var en uægte søn, der var blevet døbt den 3. juli 1857.

Der var hermed for retten blevet fremlagt seks dokumenter. Man gik derefter over til at afhøre sagens to hovedpersoner.

Den indstævnedede Peder Christensen blev afhørt først. Han kunne fortælle, at han først i december 1856 havde arbejdet ca. otte uger hos gårdmand John Sørensen i Skonager.

Klagerinden Ane Kirstine Sørensen havde også på dette tidspunkt opholdt sig hos broderen på gården i Skonager. Medens

han boede på gården havde han en nat ligget hos Ane Kirstine. Det måtte have været natten mellem 4. og 5. december, helt sikkert i den uge, hvor 4. december fandtes. Han kunne på det bestemteste benægte, at han denne nat eller senere havde haft legemlig omgang med Ane Kirstine. Han kunne ligeledes aldeles benægte, at han havde haft legemlig omgang med klagerinden fra midsommer 1856 til omtalte tidspunkt i december. Han benægtede på det bestemteste, at han havde haft legemlig omgang med Ane Kirstine Sørensen på et sådant tidspunkt, at han kunne være fader til det drengebarn, som hun havde født 25. juni 1857. Peder Christensen erklærede også, at han ved edsafleggelse var villig til at bekræfte denne benægtelse.

Det var nu Ane Kirstine Sørensens tur til at blive afhørt. Hun kunne fortælle, at hun

havde opholdt sig hos sin broder på gården i Skonager, hvor Peder Christensen havde arbejdet for broderen. Så vidt hun erindrede, havde han (Peder Christensen) først i december ligget hos hende en nat, og han havde ved denne lejlighed legemlig omgang med hende. Siden da havde han ikke haft legemlig omgang med hende og heller ikke i tiden mellem midsommer 1856 og indtil december. Fra midsommer til 1856 havde Peder Christensen kun haft legemlig omgang med hende omtalte nat tre gange.

Ane Kirstine forsikrede, at hun ikke havde haft legemlig omgang med nogen anden mandsperson, og hun påstod derfor med bestemthed, at Peder Christensen var fader til det barn, som hun havde født 25. juni. Ane Kirstine kunne også fortælle, at på det tidspunkt, hvor de havde haft samleje, havde Peder Christensen erklæret, at han ikke ville love hende ægteskab, hvis det ikke kunne ske med det samme. Dog havde han allerede ved midsommertid 1856 ønsket at tage hende til ægte.

Efter jordemoderens vurdering var det fødte barn fuldt udviklet på nær 3 uger. Ane Kirstine kunne godkende jordemoderens vurdering og fremsatte den bemærkning, at hun ikke så sig i stand til at bevise sin sigtelse.

Peder Christensen blev nu afhørt igen. Der havde mellem dem været tale om ægteskab, men han havde aldrig lovet hende det. Han fastholdt sin benægtelse af, at han den omtalte nat først i december 1856 havde haft legemlig omgang med Ane Kirstine Sørensen, og ellers henholdt han sig til sin tidligere afgivne forklaring. Peder Christensen fremlagde i retten en attest fra distrikts

Handwritten text, likely a signature or official statement, with a large flourish at the top right.

Udskrift af dommen.

jordemoderen over Øse og Næsbjerg sogn, Maren Pedersen. I attesten skrev jordemoderen, at hun den 26. juni var blevet afhentet af Peder Christensen og havde været hos fruentimmeret Ane Kjerstine Sørensen i Skonager og set det barn, der var født 25. juni. Det var en uægte, levende søn. Efter ønske kunne hun erklære, at barnet var fuldbåren på nær 3 uger.

Efter rettens vurdering kunne man ikke opnå en nærmere overensstemmelse mellem de afgivne forklaringer, hvilket de to parter godkendte.

Sagen blev herefter optaget til doms. Der ville blive afsagt dom i sagen den 22. september 1857 kl. 11 på Rådstuen i Varde.

Den 22. september faldt dommen. Retten lagde vægt på, at Ane Kirstine Sørensen ikke havde kunnet føre noget som helst bevis for, at Peder Christensen skulle være fader til barnet. Ja, selv hendes egen tidsangivelse af samlejet blev modsagt af jordemoderens skriftlige vidneudsagn. Det var derfor nærliggende helt at frikende Peder

Christensen, men efter omstændighederne og især på grund af, at Peder Christensen havde indrømmet, at han havde sovet en nat i seng med hende, så blev hans frifindelse gjort afhængig af, at han, Peder Christensen, skulle driste sig til ved lovens edsaflæggelse at bekræfte, at han ikke havde plejet legemlig omgang med Ane Kirstine Sørensen på et sådant tidspunkt, at han kunne være fader til det barn, som hun havde født 25. juni 1857. Hvis Peder Christensen nægtede at aflægge eden, så skulle han udrede bidrag efter overøvrighedens nærmere bestemmelser til barnets underhold og opdragelse, indtil han fyldte 14 år.

Peder Christensen var som nævnt i indledningen ikke selv mødt frem ved domsafsigelsen den 22. september. Men den 3. oktober blev dommen forkyndt for ham i hans hus af to beskikkede varselsmænd.

For ungkarl Peder Christensen var betingelsen for en frikendelse nu, at han turde aflægge ed på, at han ikke kunne være frugten (faderen) til det barn, som Ane Kirstine Sørensen havde født 25. juni 1857. Denne edsstævning indfrie Peder Christensen 13. oktober ved under ed at bekræfte sin benægtelse af, at han kunne være fader til barnet.

Herredsfogeden kunne nu svare »Det kongelige Stiftsamt i Ribe«, og sagen var dermed lukket.

I dag er det overordentlig meget lettere at få bekræftet eller afkræftet om en udlagt barnefader nu også er faderen. En DNA-analyse kan med så godt som 100 % sikker-

hed fastslå, om den udlagte er faderen. For blot 20 år siden kunne myndighederne, ved at undersøge personernes blodtyper, få sandsynligheder for om den udlagte var faderen eller ikke – men usikkerheden var stor.

I 1857 var der ingen muligheder for at føre videnskabelige beviser. Det var derfor påstand mod påstand, når en sag endte i retten.

Var det en retfærdig dom, som politiretten i Varde kom frem til den 22. september 1857? Kunne retten dømme andet end den gjorde?

Hvad der senere skete med de to hovedpersoner og sønnen Christian er ukendt for mig.

Herredsfogeden i Skads Herred fra 1853 til 1858 var Th. Rosenørn, hvis fulde navn var Kristjan Peder Theodor Rosenørn-Theilmann. I 1858 blev han ejer af stamhuset Nørholm, Lunderup og Agerkrog, hvilket han var til sin død i 1879.

I efteråret 1857 var Th. Rosenørn på tjenesterejse. Det var en Kartoff, der var konstitueret i embedet, der gennemførte retsagen. Th. Rosenørn kunne dog personligt afslutte sagen den 16. oktober 1857.

Selv om købstaden Varde ikke var en del af Skads Herred, så lå Skads Herredskontor i Varde – af praktiske grunde vel sagtens.

Aage Tirsgaard er arkivleder på Næsbjerg Sognearkiv. Han har en bachelor i historie (2011) fra SDU.